

DANIEL HAMILTON I GERHARD MANGOTT (UR.)

The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives

Washington/Beč: Center for Transatlantic Relations, The Johns Hopkins University, Austrian Institute for International Affairs, 2008, 342. str.

Zbornik radova *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives* predstavljen je na jednodnevnom znanstvenom skupu „Wider Europe – Black Sea Region: Threats, Challenges and Interests“, održanom 4. lipnja 2008. godine u Beču. Skup su zajednički organizirali Centar za transatlantske odnose, austrijska zaklada „Marshall Plan“ i Austrijski institut za međunarodnu politiku.

Ova regionalna studija, koju potpisuju urednici Daniel Hamilton (ravnatelj Centra za transatlantske odnose, Sveučilište „Johns Hopkins“) i Gerhard Mangott (Sveučilište u Innsbrucku, Diplomatska akademija u Beču), također sadrži i radove sljedećih autora i autorica: Nadje Aleksandrove-Arbatove (Institut za globalnu ekonomiju i međunarodne odnose, Ruska akademija znanosti), Vasilija Astrova (Bečki institut za međunarodne ekonomske studije), Zeyne Baran (Institut „Hudson“), Svantea Cornella (Institut za Srednju Aziju i Kavkaz, Stockholm), Michaela Emersonna (CEPS, Bruxelles), Rainera Freitag-Wirringhaus (Njemački institut za bliskoistočne studije, Hamburg), Petera Havlika (Bečki institut za međunarodne ekonomske studije), Anne Jonsson (Institut za Srednju Aziju i Kavkaz, Stockholm), Charlesa Kinga (Sveučilište Georgetown, Washington), Jonathan Kulicka (Gruzijska zaklada za strateške i međunarodne studije), F. Stephena Larrabeeja (RAND, Washington), Ane Matvejeve (LSE), Dmitrija Trenina (Zaklada Carnegie), Kirsten Westphal (Sveučilište „Justus Liebig“ u Giesseu) i Temurija Jakobašvilija (gruzijski ministar za reintegraciju).

Zbornik je uspješan spoj multidisciplinarnih regionalnih studija sa znanošću o međunarodnim odnosima te u zadnjih nekoliko godina ponovno oživljenom geopolitičkom mišlju.

Podijeljen je na uvodni dio, koji se bavi pojmom šire crnomorske regije i njezinim značajem u 21. stoljeću, zatim na dio koji predstavlja poglede na regionalnu problematiku unutar same regije. Slijedi poglavlje o transregionalnoj problematici povezanoj s crnomorskom regijom te naposljetku prikaz europskih, ruskih i transregionalnih pristupa Crnomorju.

Charles King se u uvodnom dijelu, koji pojmovno raščlanjuje termin Crnomorja, tj. crnomorske regije, dotiče povijesnih kategorija podjele i determinacije prostora i regija te povezuje crnomorsku problematiku s orijentalističkim diskursom u Zapadnoj Europi. Svojim povijesnim pristupom jednako detaljno raspravlja o terminologiji regije i regionalizma, kao i o povijesnim promjenama značaja i opsega crnomorskog prostora.

Drugo poglavlje, koje donosi poglede autora i autorica iz regije, s jedne strane pruža svjež i informativan uvid u višestrukost crnomorske tematike; s druge pak strane radovi regionalnih autora obiluju pokušajima utjecaja na donositelje odluka u zemljama članicama Europske unije putem apelativnog diskursa koji naglašava kako energetska i strateška važnost Crnomorja i Zakavkazja (zbornik inače i u cjelini donosi bogatu paletu relevantnih grafički i numerički jasno prikazanih statističkih podataka o gospodarskom i energetske stanju zemalja rečene regije), tako i europsku pripadnost zemalja regije. Tako je zamjetljiv angažman gruzijskog autora Temurija Jakobašvilija, koji pozivanjem na opća mjesta europske kulture, poput priče o Kolhidi i Zlatnom runu, vrlo otvoreno svojim člankom traži zaštitu EU pred Rusijom te u zamjenu nudi komparativne prednosti provođenja naftovoda i plinovoda kroz Azerbajdžan i Gruziju. Samo dva mjeseca nakon održavanja skupa, u kolovozu 2008. godine, Jakobašvili je bio jedna od ključnih osoba

koje su inicirale i provele u djelo neuspjelu gruzijsku vojnu akciju koja je rezultirala žestokom ruskom odmazdom, teškim vojnim porazom Gruzije i proglašenjem neovisnosti odmetnutih gruzijskih pokrajina Abhazije i Južne Osetije, koje Moskva podupire te ih je priznala. Ti su događaji prouzročili tešku krizu u odnosima Rusije sa Zapadom, koja još nije prevladana.

U trećem dijelu, posvećenom transregionalnim problemima, posebno bih izdvojio članak Gerharda Mangotta (zajedno s Kirsten Westphal) koji progovara o strateškoj važnosti crnomorske i srednjoazijske nafte i plina. Mangott postavlja tezu te daje svojevrsan konkretni politički prijedlog ukazivanjem na mogućnost zaobilaznja ruske nafte i ruskog te kazahskog naftovoda jačom orijentacijom prema Gruziji kao tranzitnoj zemlji te Iranu kao izvoru fosilnih goriva. On predlaže novu, aktivnu europsku politiku prema Teheranu, koja bi pridobila naklonost iranskih vlasti, postigla transregionalnu energetske suradnju te na taj način dokinula ili barem umanjila ovisnost Zapadne i Srednje Europe o ruskoj isporuci energenata i spriječila politički i gospodarski neugodne situacije poput recetnih ucjenjivačkih prekida dovoda plina Ukrajini i Bjelorusiji (pa time i Srednjoj i Zapadnoj Europi).

Također treba istaknuti rad švedskih autora S. Cornella i A. Jonsson, koji ukazuju na potrebu jačeg angažmana Europske unije oko crnomorske regije kako bi se proširila i ojačala europska i perieuropska stabilnost (te na neki

način spriječio nastanak još jedne politički eksplozivne regije, poput Jugoistočne Europe).

Zadnje poglavlje rezervirano za analizu politike Rusije, EU i SAD odnosno Sjevernoatlantskog saveza prema opisanom regiji. Ono donosi uvid u brojna goruća pitanja međunarodne politike. Postavlja se pitanje na koji bi se način NATO trebao pozicionirati prema crnomorskom i kavkaskom području, pogotovo nakon „šarenih“ revolucija u Ukrajini i Gruziji. Autori potiču na oprez te uspostavu koherentne, uključive upravljačke politike koja bi uključivala koordinaciju kako SAD i EU, tako i Turske i Rusije. Na ovaj bi se način trebali izbjeći oružani sukobi, osigurati slobodan protok energenata te uspostaviti međunarodne odnose u i oko crnomorske regije koji bi nadilazili blokovsku, hladnoratovsku podjelu te rusko ljubomorno čuvanje pozicija stečenih unutar i oko ZND, kao i potrebu EU za nedefiniranim, maglovitim širenjem na istok te dali novi značaj i redefinirali svrhu Sjevernoatlantskog saveza.

Zbornik radova o široj crnomorskoj regiji u 21. stoljeću jest knjiga koju se može toplo preporučiti kako politolozima (bilo komparativcima, bilo proučavateljima međunarodnih odnosa), tako i političarima, diplomatima, vojnim stratezima, bankarima, investitorima te onima zaposlenim u energetskom sektoru.

Višeslav Raos